

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

MITÄ TYÖTTÖMIEN TERVEYSPALVELUSSA TAPAHTUU VALTAKUNNALLISESTI?

Peppi Saikku

Rovaniemi 5.10.2010

Sisältö

- Miksi työttömien terveysterveystarkastusta tulisi kehittää?
- Miten työttömien terveystarkastusten ja terveystarkastuksen kehittämistä tuetaan valtakunnallisesti?
- Miltä tilanne palveluiden toteutumisessa ja jatkuvuudessa näyttää tällä hetkellä?
- Johtopäätöksiä

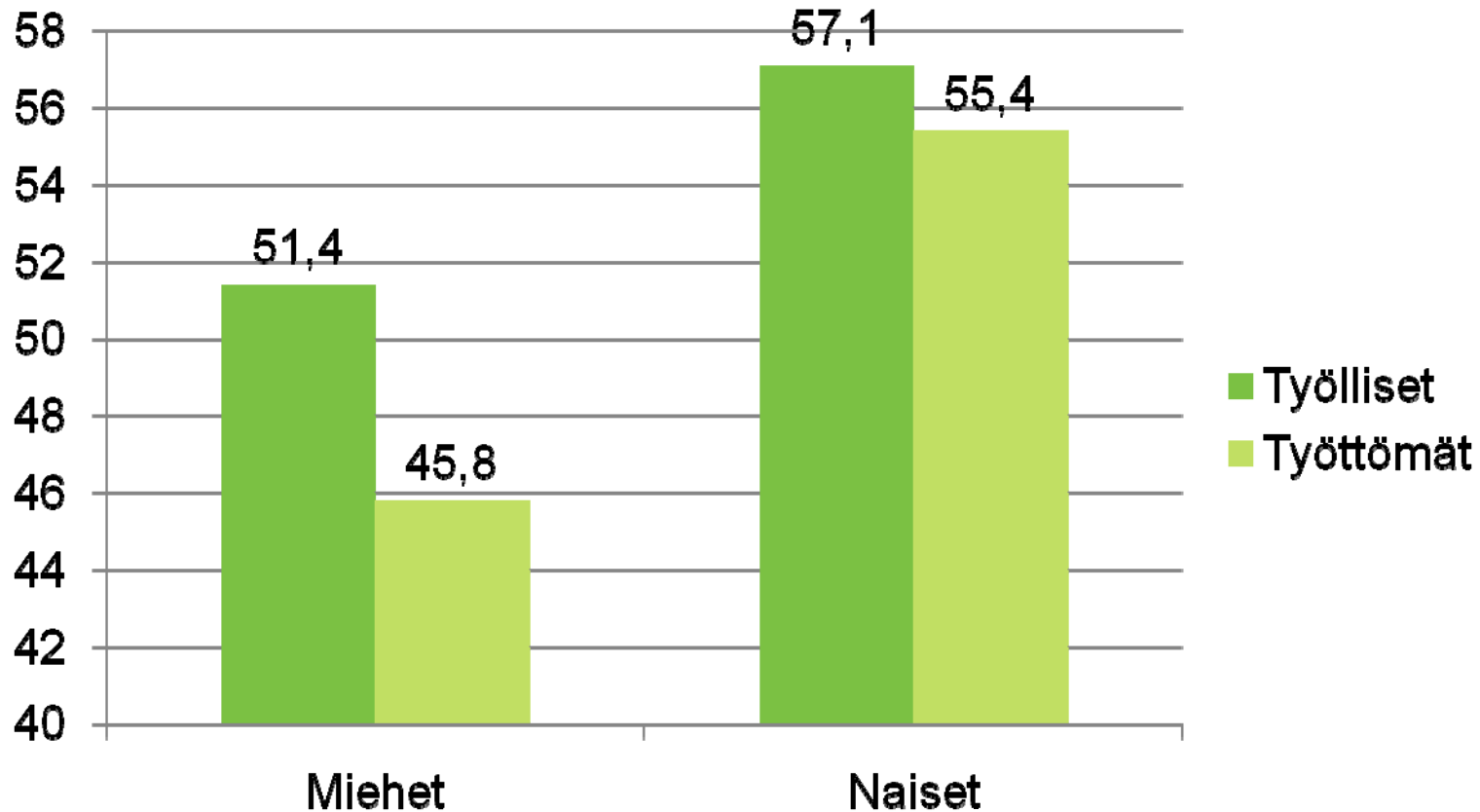

Miksi työttömien terveyspalvelua tulee kehittää?

- Sosioekonomisten väestöryhmien väliset hyvinvointi- ja terveyserot kasvaneet viime vuosina
- Erot terveyspalvelujen saannissa ja käytössä
- Väestön ikääntyminen ja muuttuneet työmarkkinat: työikäisten työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen myös työttömyyden aikana
- Terveystekijöiden huomiointi työllistymisessä
- Pääsy tarpeen mukaiseen hoitoon ja kuntoutukseen, ja tarvittaessa myös kuntoutustuelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle
- Terveyspalvelun liittyminen aktivointi- ja työllistymispalveluihin

25-vuotiaiden työllisten ja työttömien miesten ja naisten odotettavissa oleva elinaika vuosina 1996-2000 (www.teroka.fi)

Valtakunnalliset toimet työttömien terveystalvelun kehittämiseksi

Lainsäädännölliset toimet

- **Kansanterveyslaki**
 - > kunnan asukkaiden terveystneuvonta, terveystarkastukset ja sairaanhoito (14 §)
- **Uusi terveydenhuoltolaki -esitys (28 §)**
 - > Kunnan, yhteistoiminta-alueen tai terveystpiirin tulee järjestää asukkaiden terveyden edistämiseksi tarpeellinen *terveysneuvonta ja terveystarkastukset, mukaan lukien työterveyshuollon ulkopuolelle jäävien ja iäkkäiden terveystneuvonta ja terveystarkastukset*
 - > Kunnan, yhteistoiminta-alueen tai terveystpiirin tulee järjestää terveyden, työ- ja toimintakyvyn sekä mielenterveyden edistämiseksi tarpeellisia terveystneuvontapalveluja, mukaan lukien ehkäisyneuvonta

Rahoitus ja kehittäminen

- Valtionosuusmäärärahan lisäys pitkäaikaistyöttömien terveystarkastuksiin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisissa kustannuksissa vuodesta 2006 lähtien
 - > tällä hetkellä (toistaiseksi) 2 miljoonaa euroa
 - > noin 1,5 €/ 7-64 -vuotiaat asukkaat
- Lisäksi kunnille suunnattu hankerahaa pitkäaikaistyöttömien terveystarkastusten ja -palvelujen kehittämiseen ja juurruttamiseen sekä THL:n koordinointi-, levittämis- ja arviointityöhön yhteensä 3 miljoonaa euroa ajalle 2007-2010
 - > Pitkäaikaistyöttömien terveydenhuollon kehittämishanke (PTT-hanke)

Suosituksset/ ohjeistukset

- **Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA) ehdotukset 2009**
 - > Kuntien tulee nimetä terveydenhoitaja, joka vastaa perusterveydenhuollossa työterveyshuollon ulkopuolella olevien työkäisten terveyttä ja työkykyä tukevista palveluista. Jos perusterveydenhuollossa ei ole osoitettavissa tai käytettävissä tarvittavaa terveydenhoitajan henkilöstöresurssia, perusterveydenhuolto voisi järjestää tarvittavan palvelun ostopalveluna ensisijaisesti kunnan järjestämästä työterveyshuollosta.
- **TYP valtakunnalliset linjaukset 2010**
 - > Henkilöstömäärältään keskikokoisissa tai suurissa (vähintään 10 henkilöä) TYP:ssa henkilöstöön tulisi kuulua terveydenhoitaja tai sairaanhoitaja. Pienemmissä TYP:ssa terveydenhuollon palvelujen saatavuus tulee varmistaa muilla tavoin (esimerkiksi nimeämällä TYP:lle kunnan terveydenhuollosta yhdys-/vastuuhenkilö tai sopimalla menettelytavat, joilla TYP:n asiakas voidaan ohjata terveydenhuoltoon).

Valtakunnalliset ohjelmat ja työryhmät

- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008-2011
- STM:n Kansallinen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelma 2008-2011
- Terveyden edistämisen politiikkaohjelma 2007-2011
- Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
- Mielen terveys- ja päihdesuunnitelma, Mieli 2009
- Työttömien työkyvyn arviointi- ja terveystalveluja selvittävä työryhmä 31.1.2011 asti (TEM)
 - > Työurien pidentämiseen liittyvän työelämäryhmän (ns. Ahtelan ryhmä) loppuraportti 2010
- Toimia-verkosto (www.toimia.fi)
 - > suositukset toimintakyvyn arvioinnista ja mittaripankki 2010

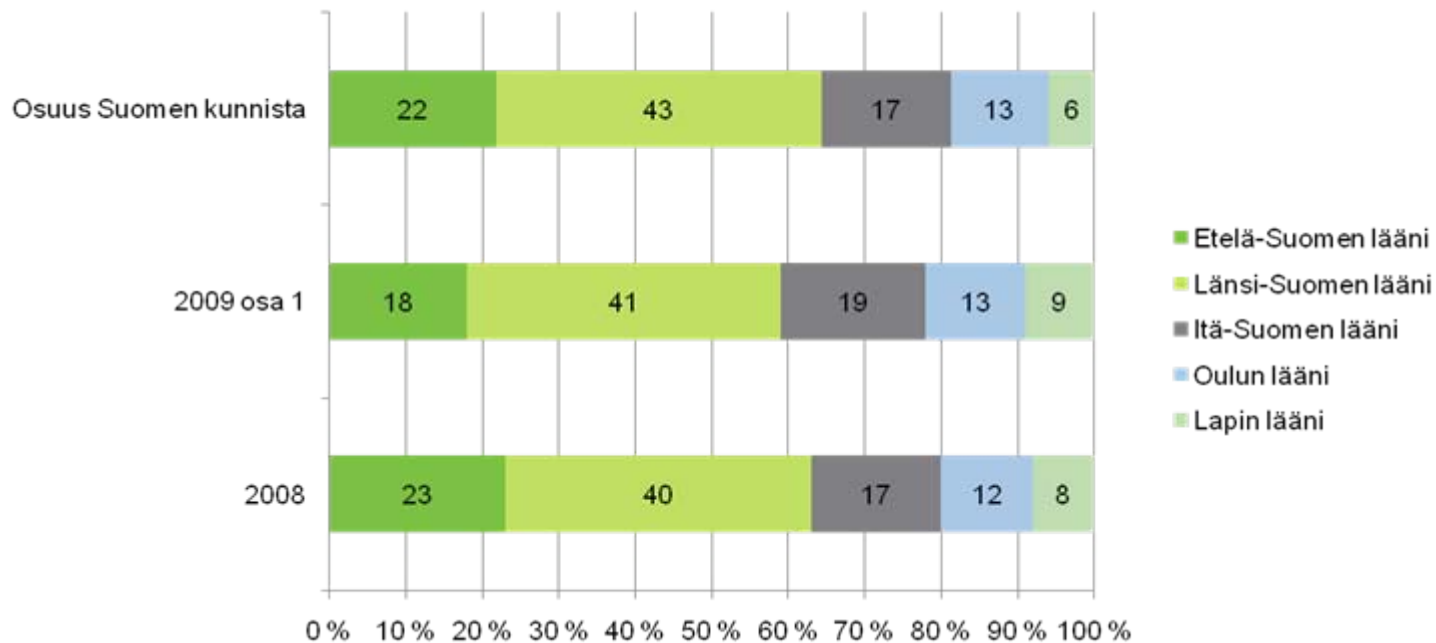
Millainen tilanne valtakunnallisesti?

- Perusterveydenhuolto ja työttömien palvelut -kysely
- Kaikkiin Suomen kuntiin marras-joulukuu 2009
- Kaksi osaa:
 - 1) kaikille kunnille
 - 2) ne kunnat, joissa suunnitelmallisesti toteutettu työttömien terveystarkastuksia
- 1) 157 vastausta (222 kuntaa, 64 %)
- 2) 65 vastausta (95 kuntaa)
- Vuonna 2008 suppeampi kuntakysely, johon 155 vastausta (220 kuntaa, 53 %)

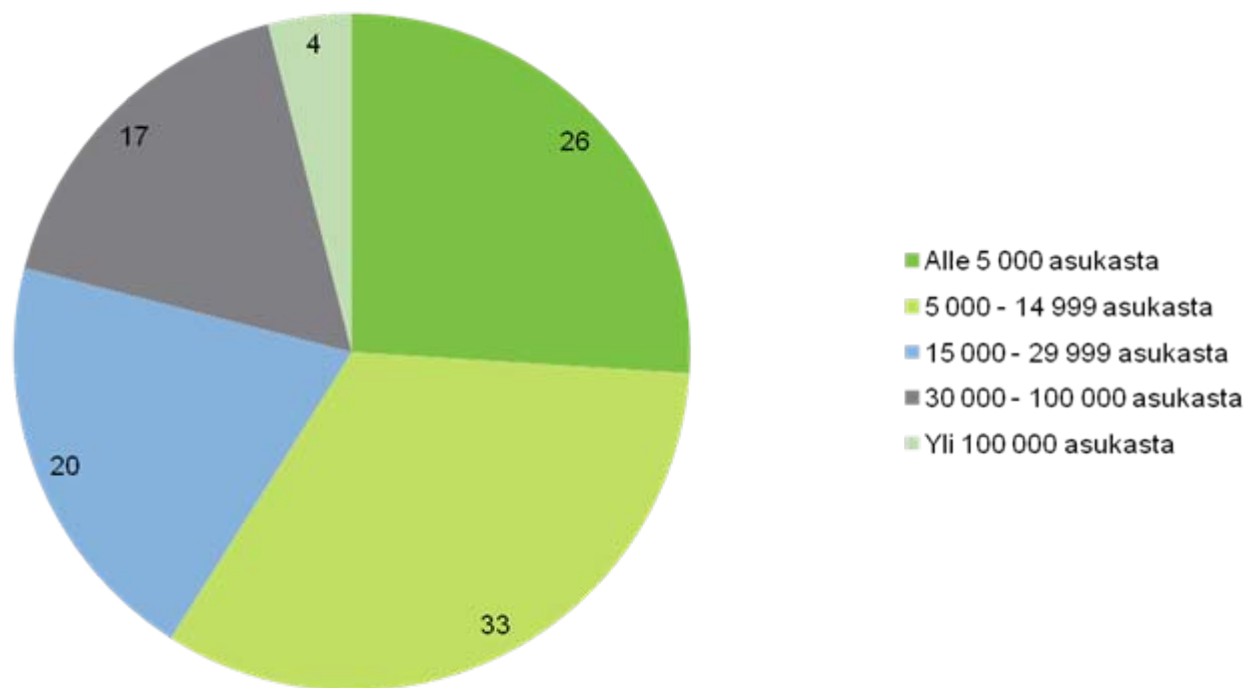

Taustatiedot

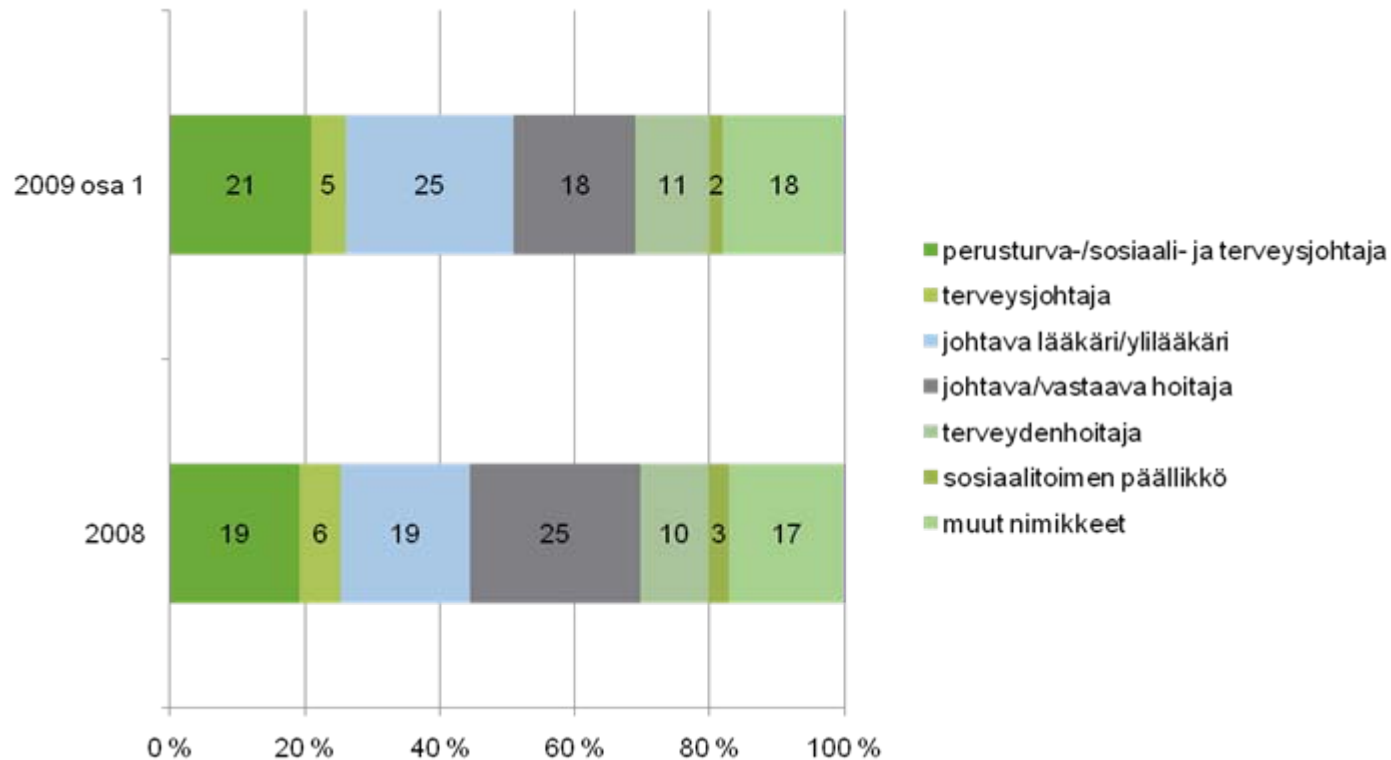
- Vastanneet lääneittäin
- Vastausprosentit lääneittäin: Etelä-Suomi 57, Länsi-Suomi 61, Itä-Suomi 78, Oulu 82 ja Lappi 71
- Vastanneiden kuntien lukumäärä: Etelä-Suomi 41, Länsi-Suomi 87, Itä-Suomi 43, Oulu 36 ja Lappi 15

- Vastanneet kunnan tai kuntayhtymän asukasmäärän mukaan 2009
> 59 % alle 15 000 asukasta, 41% suurempia

- Vastanneet nimikkeittäin
 > useimmiten vastaajina perusturva-/ sosiaali- ja terveysjohtajat ja johtavat lääkärit

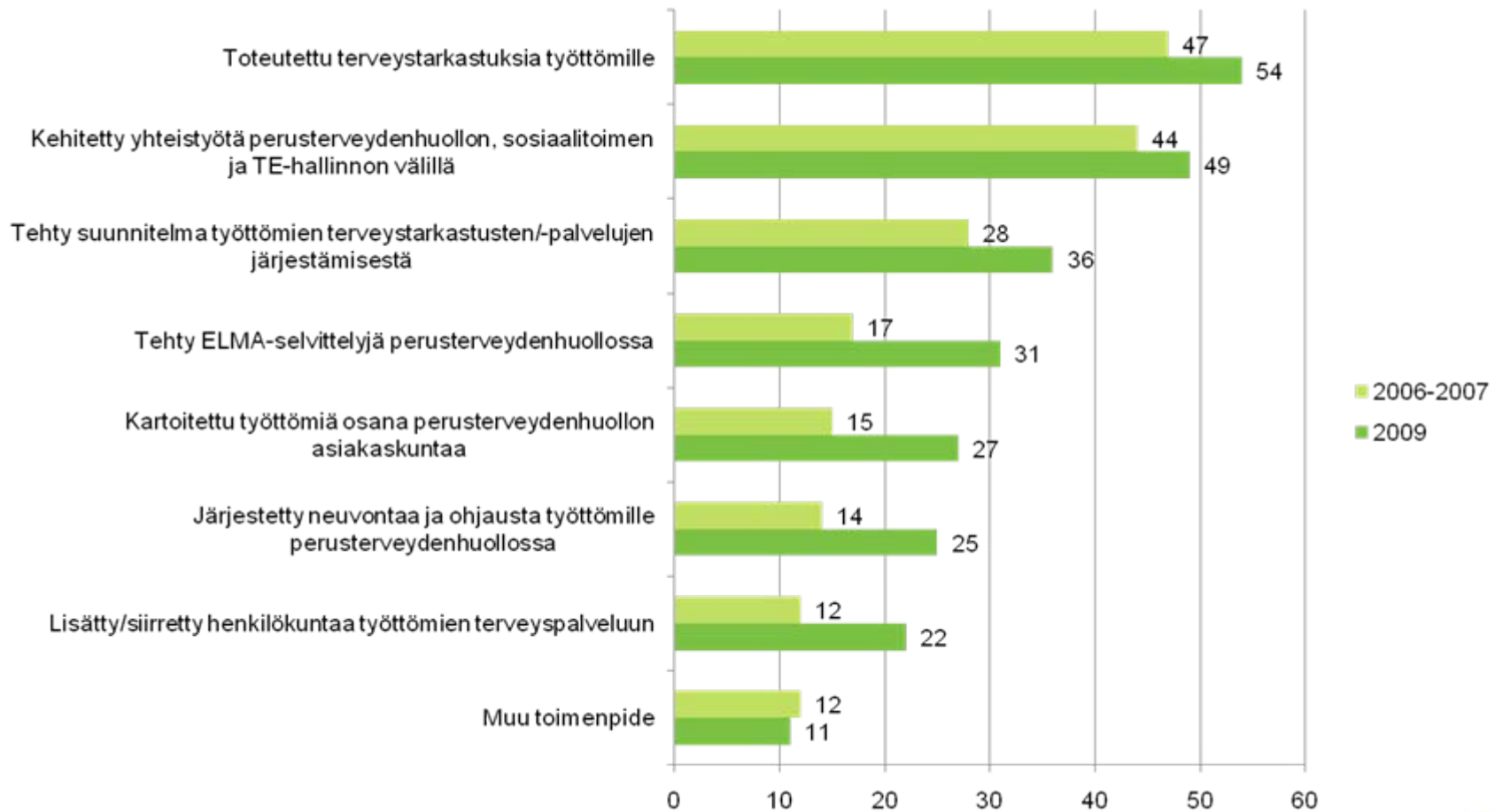

Tarve työttömien terveyspalvelulle

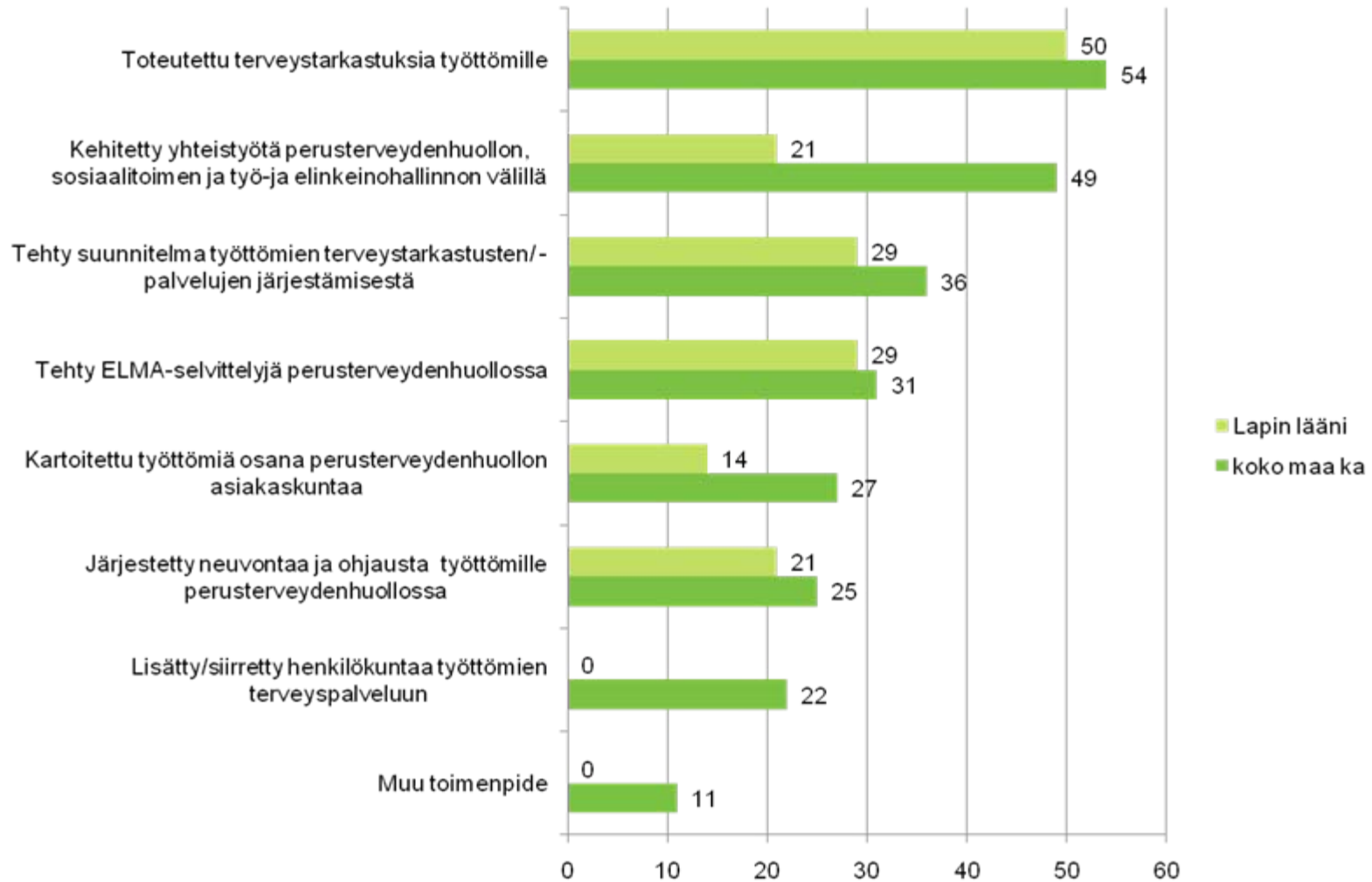
- Väittämät työttömyydestä ja terveyspalveluista (n=157)
 - 57 % vastaajista kokee, että terveyspalvelua eniten tarvitsevat kuntalaiset saavat tällä hetkellä heikommin palvelua kuin ne, jotka osaavat palvelua aktiivisesti pyytää tai vaatia
 - 63 % vastaajista näkee, että terveyden tasa-arvoa voidaan lisätä kohdistamalla perusterveydenhuollon palveluja työttömille
 - 72 % vastaajista kokee, että työttömät tarvitsevat omia terveystarkastuksia
 - 63 % vastaajista näkee, ettei työttömyyden hoidossa huomioida riittävästi terveyteen liittyviä asioita

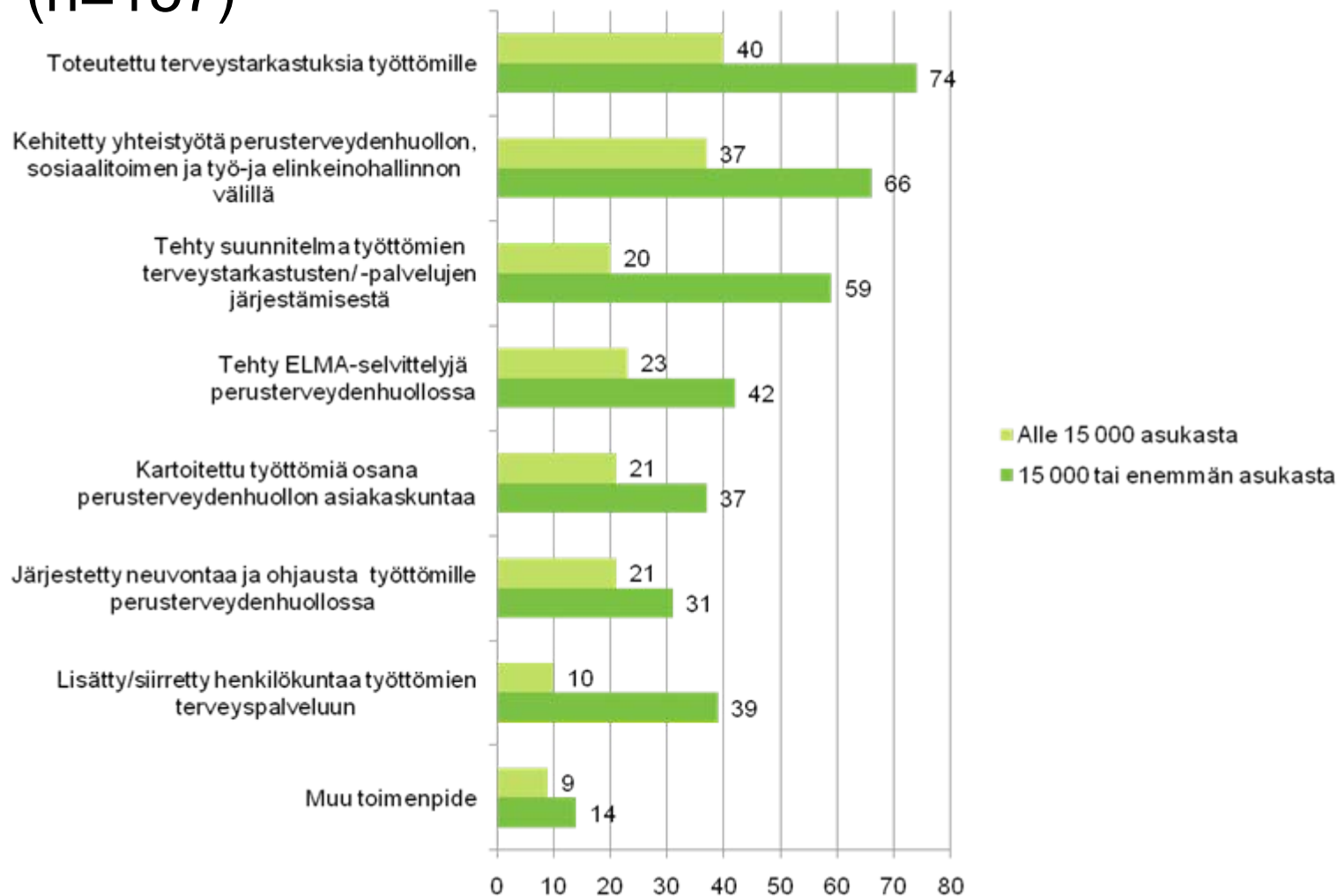
Työttömien terveystarkastusten ja – palvelujen kehittäminen kunnissa

- Lapin lääni (n=14) suhteessa koko maahan 2009

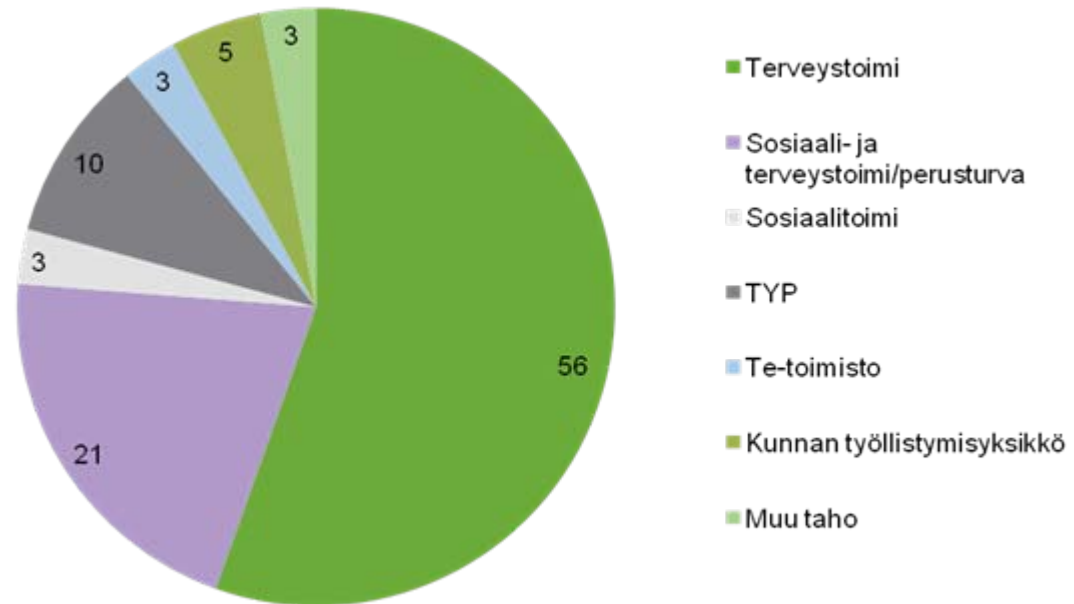

- Toteutetut toimenpiteet kuntakoon mukaan 2009 (n=157)

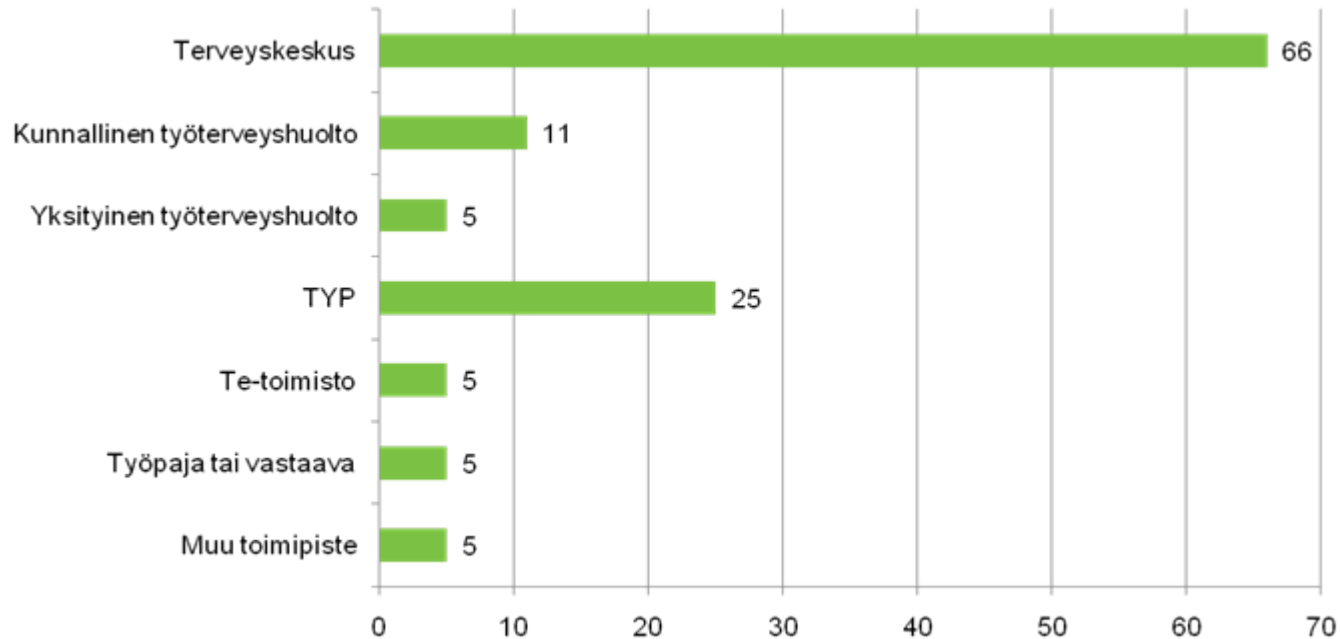

Työttömien terveystalvelujen toteutus

- Kyselyn toinen osa (n=65, 95 kuntaa)
- Työttömien terveystalvelut rahoitetaan pääasiallisesti kuntien omalla rahoituksella (73 %), ulkopuolista rahoitusta käytetty 22 %
- Hallinnointi:

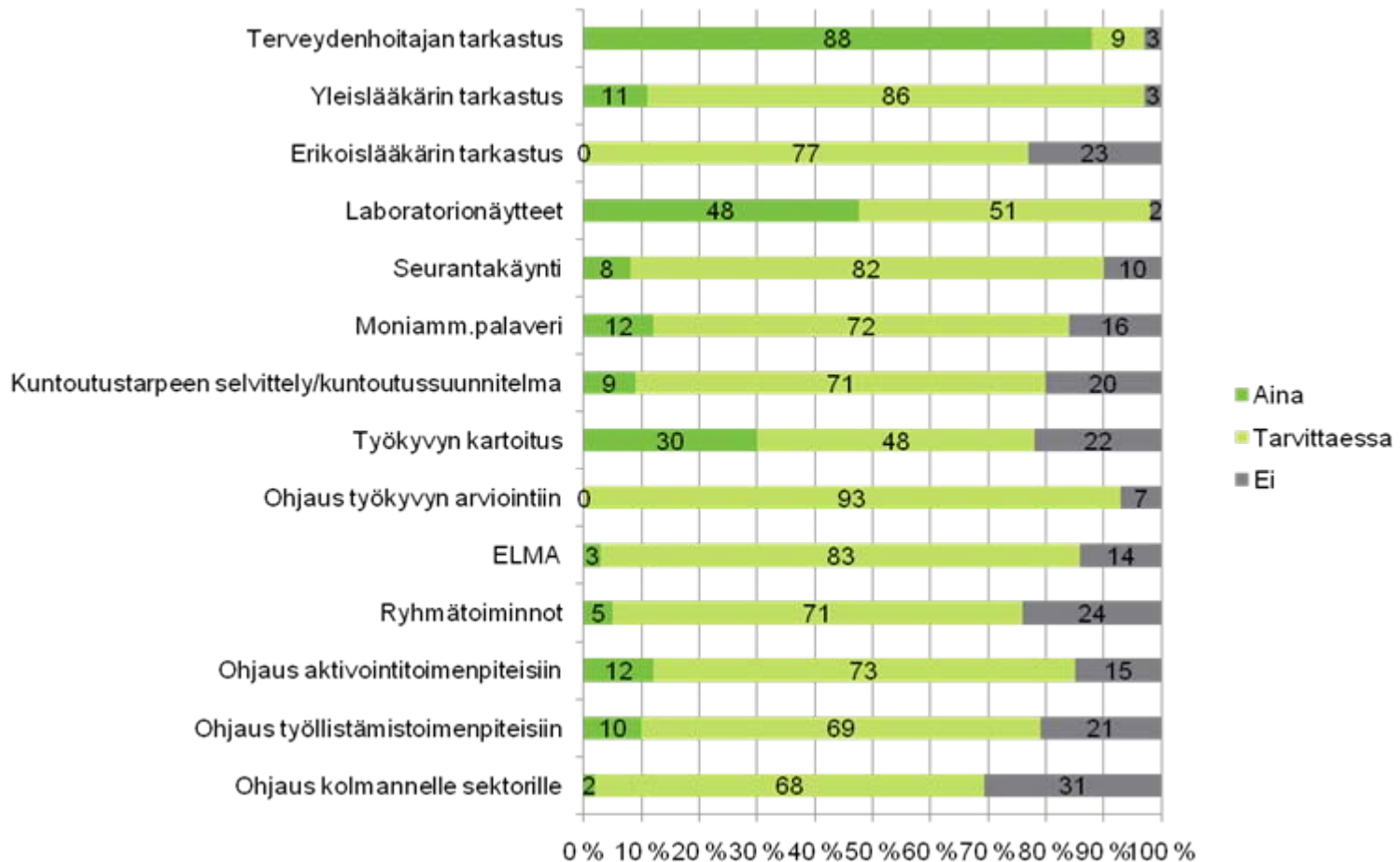
- Missä työttömien terveystarkastuksia tehdään?

- Asiakkaat ohjautuvat useimmiten TE-toimistoista (71 %), sosiaalitoimistoista (52 %) ja TYP:sta (52 %), asiakas omatoimisesti 29 %

- Terveystarkastuksen ja -palvelun sisältö

- Työttömien terveystarkastusten toteuttamisen arvioidut vaikutukset:
 - Selkeimmin nähdään vaikuttaneen asiakkaiden palvelun parantumiseen
 - > paremmat tilannekartoitukset
 - > asiakkaat ohjautuneet oikean palvelun piiriin
 - Sekä yhteistyön kehittymisenä keskeisten toimijoiden välillä (terveydenhuolto, sosiaalitoimi ja TE-hallinto)
 - Vaikutukset terveydenhuollon henkilöstöön ja terveyskeskustoimintaan vähäisempiä/ vaihtelevia
 - > ei jonoja tai asiakasmäärän merkittävää kasvua, mutta ei myöskään päivystyskäyntien vähenemistä
 - Yli puolet vastanneista arvioi, että toiminnalla on pystytty ennaltaehkäisemään kansansairauksia

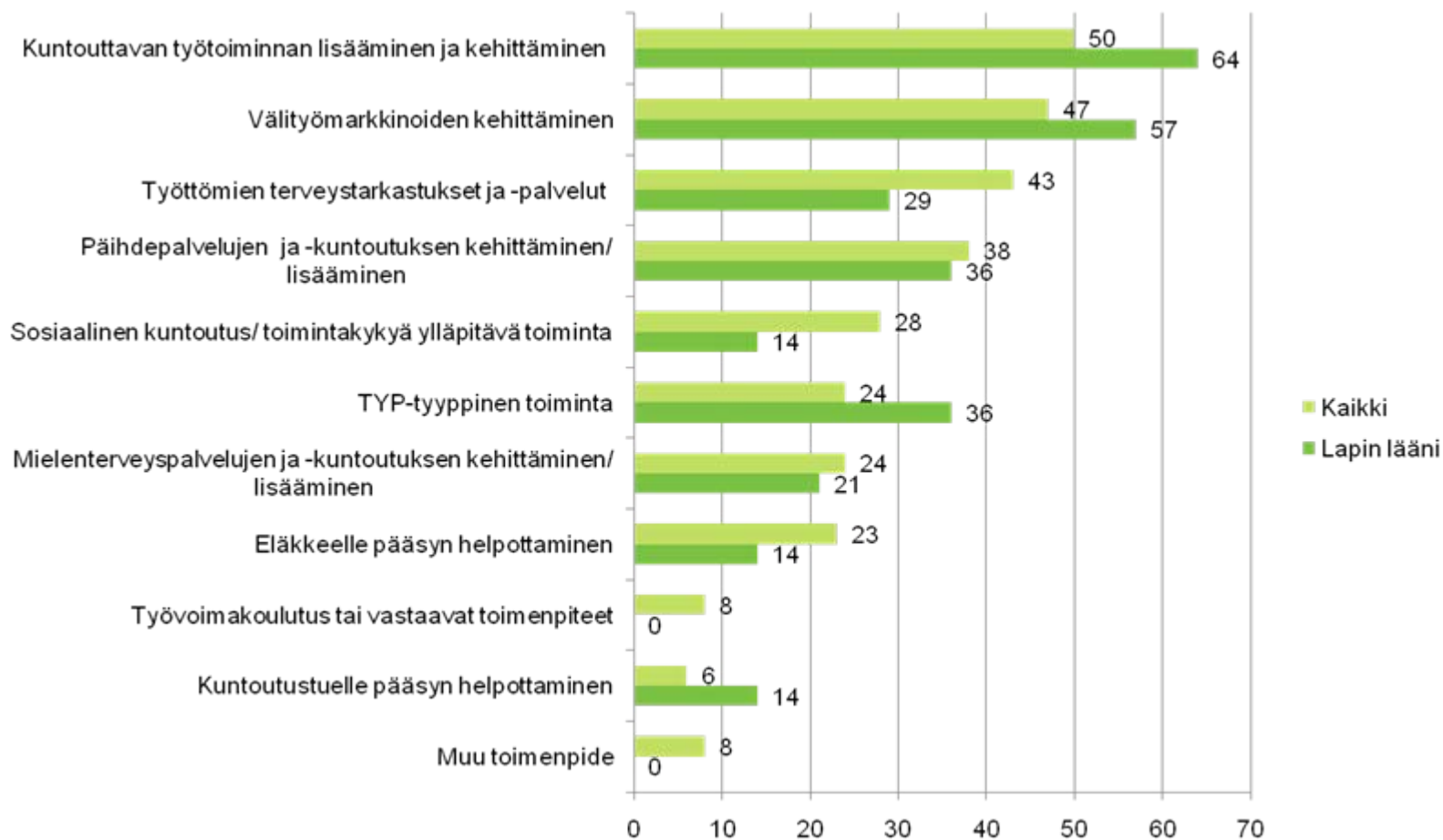
Resurssit ja jatkuvuus kunnissa

- 48 % terveystarkastuksia toteuttaneista kunnista/kuntayhtymistä on erillistä henkilöstöresurssia työttömien terveysterveystarkastukseen* > useimmiten terveydenhoitajan osittaista työaika
- Työttömien terveystarkastusten jatkumisesta on sovittu/ pysyvää toimintaa 60 %*
- Terveyskeskus arvioidaan hyvin sitoutuneeksi työttömien terveystarkastuksen kehittämiseen 39 % kuntia** (TYP 54%, sosiaalitoimi 52%, TE-toimi 41%)
- Työttömien terveystarkastukset mainitaan terveydenhuollon strategiassa neljäsosassa kuntia**

* n=65 ** n=157

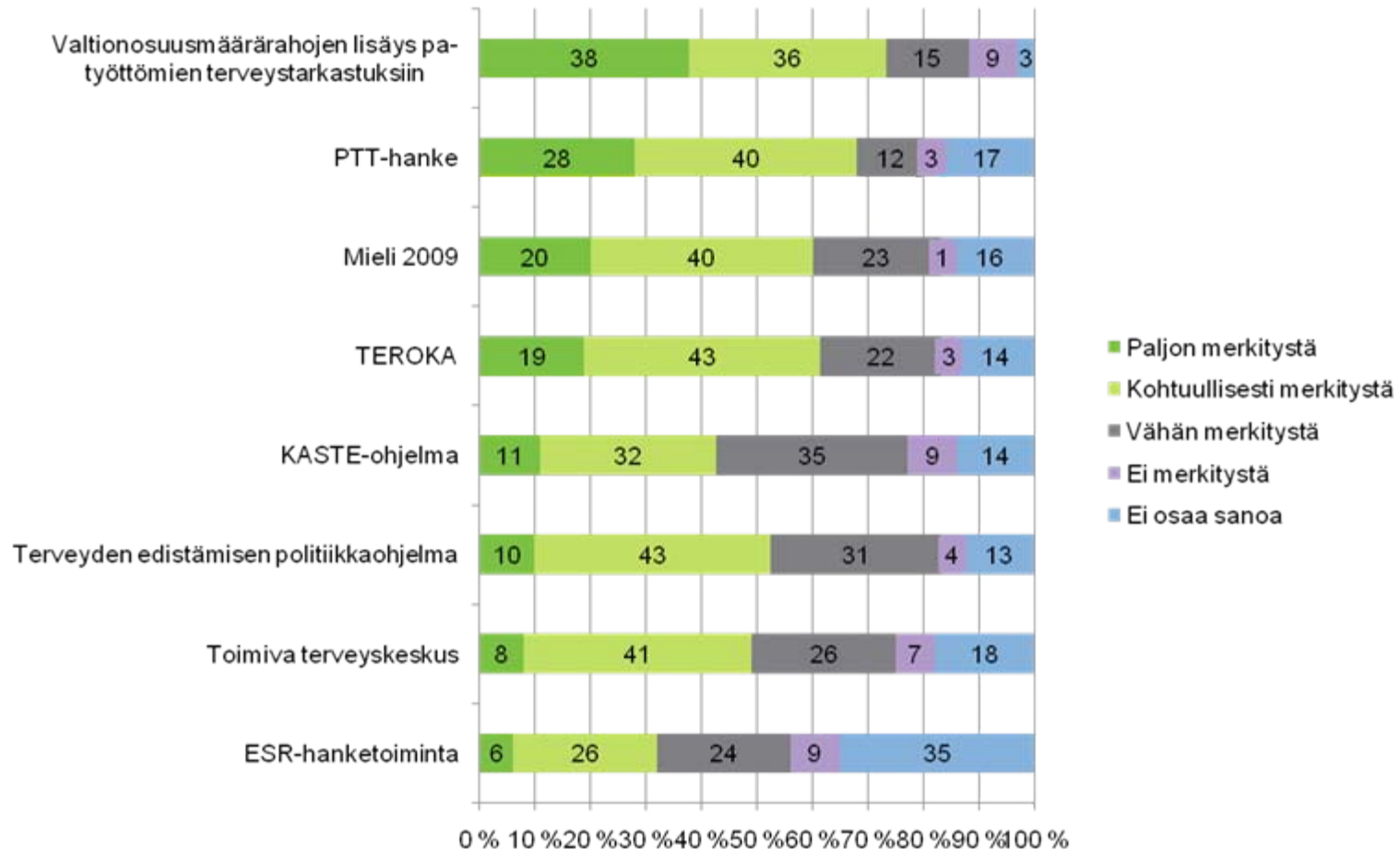

- Mikä edistäisi parhaiten työttömien terveyttä, hyvinvointia ja työllistymisedellytyksiä paikallis-seudullisella tasolla? (n=157, Lappi n=14)

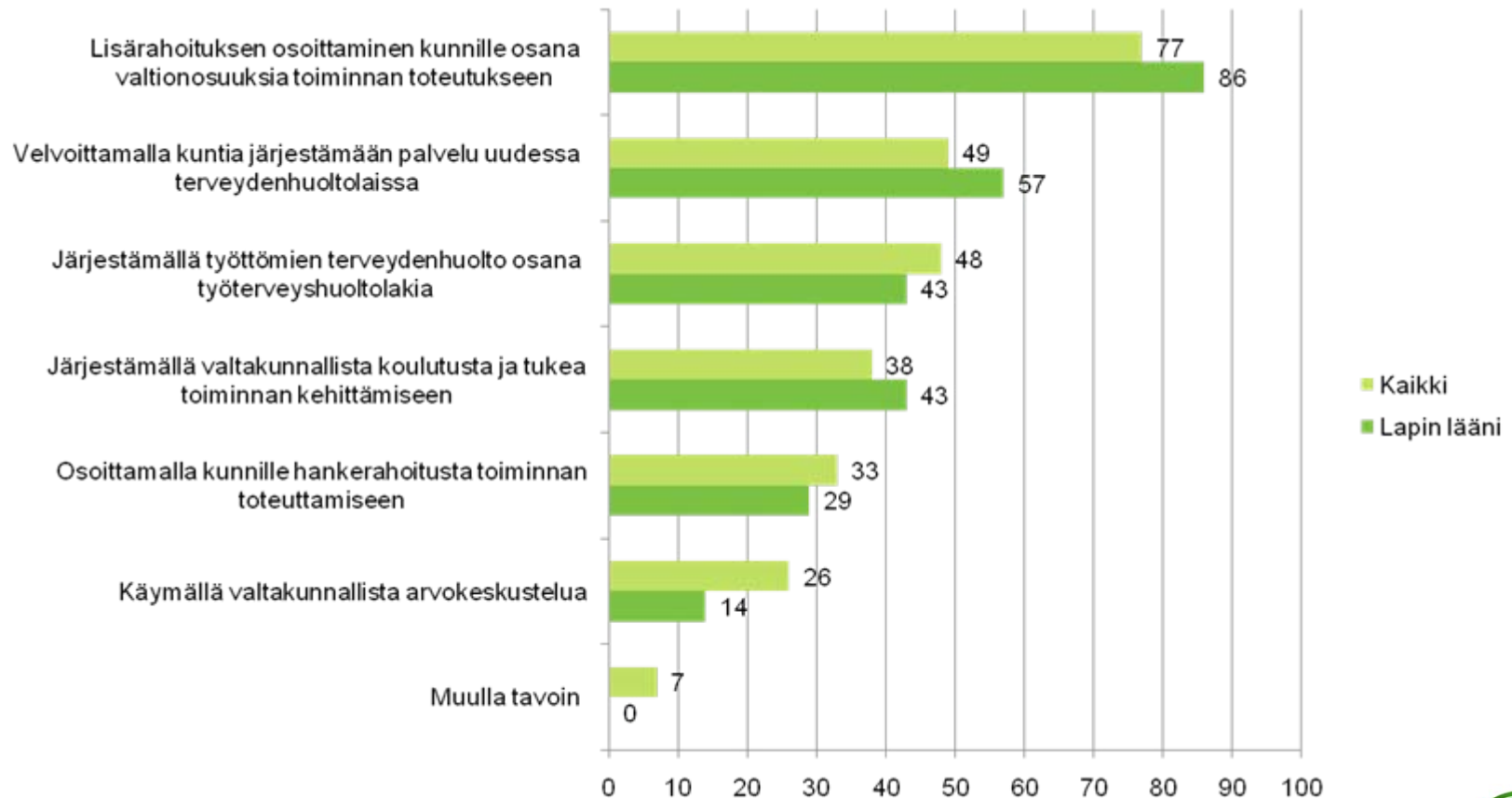

Valtakunnallinen tuki

- Valtakunnallisten ohjelmien ja toimien merkitys työttömien terveystarkastuksien kehittämisessä (n=157)

- Miten voidaan parhaiten edistää työttömien terveystarkastusten ja -palvelujen vakiintumista valtakunnallisesti (n=157, Lappi n=14)

Johtopäätöksiä

- Toiminnalle nähdään selvästi tarvetta, niin valtionhallinnossa kuin paikallisesti kunnissa > myös enenevästi terveydenhuollossa
- Työttömien terveystarkastusten ja -palvelujen kehittäminen ja toteutus on lisääntynyt kunnissa > valtionosuusrahoituksen lisäyksellä ja PTT-hankkeella on ollut myönteistä vaikutusta
- Toiminta painottuu suurempiin kuntiin ja kuntayhtymiin > toiminnan jatkuvuus ja juurtuminen ei ole vielä valtakunnallisesti vakaalla pohjalla
- Selkeä lainsäädännöllinen ja rahoituksellinen tuki toiminnalle saa kannatusta kunnissa

Kiitos!

Kirjallisuutta

- Saikku, Peppi: Perusterveydenhuolto ja työttömien palvelut. Työttömien terveystarkastukset ja -palvelut kunnissa 2009. THL avauksia 12/2010.
- Sinervo, Leini (toim.): Pitkäaikaistyöttömien terveyshanke. Kehittämisvaiheen loppuraportti ja paikalliset toimintamallit. THL raportti 23/2009.
- Saikku, Peppi: Terveyspalvelu työllistymisen tukena. Pitkäaikaistyöttömien terveystarkastukset ja -palvelut siirtymätyömarkkinoilla. THL raportti 22/2009.
- www.thl.fi/ptt

